

ARTISTUL DEPLIN, MIHAIL GRECU, ÎNTR-O EDIȚIE UNICAT

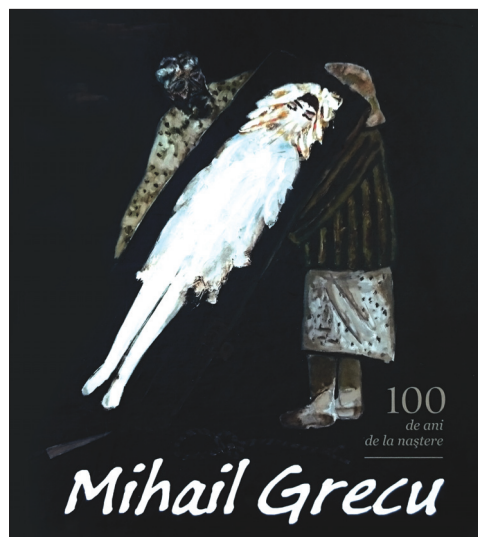
Doctor în studiul artelor **Ludmila TOMA**
Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM

Anul 2016, declarat Anul Mihail Grecu, a culminat cu o ediție importantă, apărută sub egida Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM: *Mihail Grecu. 100 de ani de la naștere*, care pune în valoare dimensiunea acestei personalități complexe cu un impact deosebit asupra culturii naționale. În prefața semnată de dr. hab. Ana-Maria Plămădeală, se menționează: „Volumul conceput în cadrul editorial al Academiei de Științe a Moldovei și coordonat de Ludmila Toma, analist perseverent al creației maestrului, și de fiica maestrului, Tamara Grecu-Peiceva, artist plastic și critic de artă, se distinge prin diversitatea racursurilor în vederea dezvoltării diapazonului creativ rar și al pictorului: de la intuiția emotivă și simțirea arhetipală și ancestrală până la generalizarea filozofică. Un asemenea artist deplin, care a știut să surprindă cele mai profunde și semnificative manifestări ale sufletului și spiritului zbuciumat al omului secolului XX, se poate decodifica doar prin polifonia abordării creației și biografiei, sprijinite de surse analitice și memorialistice.”

Majoritatea materialelor din volum sunt oferite, în premieră, în două variante: traduse din limba română în limba rusă și viceversa, fapt care sporește considerabil numărul de cititori potențiali.

Arta lui Mihail Grecu a intrat în vizorul specialiștilor mai bine de jumătate de secol în urmă. În carte se regăsesc publicații de altădată, multe dintre care au devenit raritate bibliografică, precum prima recenzie la expoziția personală a tânărului pictor scrisă de Nicolae Țane în anul 1937 (decuparea din revista *Cetatea Albă* s-a păstrat în arhiva personală). O caracteristică relevantă a lucrărilor de cameră ale lui M. Grecu din prima decadă postbelică, inserată în prefața la catalogul expoziției lui Mihail Grecu, *Выставка произведений М. Греку (живопись)* С. Чоколов (прикладное искусство). Кишинев, 1959, și semnată de criticul Matus Livșiț a putut să apară doar în perioada „dezghețului”.

La începutul anilor 1970, marcat de critici dure la adresa pânzelor sale inovatoare, artistul a fost susținut de Galina Pletniova (Moscova): „Frumusețea în care crede Grecu nu captivează, ci convinge. Arta sa rămâne a fi muzicală și pitorească. Dar cât de semnificativ se manifestă în ea logosul cel al începutului începu-

Mihail Grecu. 100 de ani de la naștere. Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM. Alcăt.: L. Toma, T. Grecu-Peiceva. – Chișinău: Editura „Epigraf”, 2016. – 418 p.

turilor! Sinceritatea de odinioară cedează în favoarea unei percepții mai profunde a esenței existenței umane” (în: *Кодры*, 1972, № 2). Despre faima operei lui Grecu peste hotarele țării mărturisesc articolele semnate de oamenii de artă Alexandra Pistunova (în: *Литературная газета*, 13 август 1975), Ilarion Golițin (*Творчество*, 1989, № 5), Tatiana Rihlova (în: *Советская культура*, 4 февруарие, 1989).

Expertul în materie de arte plastice Boris Ber-nștein și-a reiterat meditațiile mediatizate de presa estoniană în 1975, cu prilejul inaugurării la Tallin a expoziției lui Mihail Grecu: „Multe pânze ale pictorului le putem percepe ca pe un model pitoresc al lumii în unitatea și diversitatea sa. Un model creat într-un fel cu totul aparte. Să luăm, bunăoară, tabloul *Frumusețea pictorilor Greciei Antice*. În mișcările culorilor, în apropierea și contopirea lor, în purtările lor spontane ghicim ușor o analogie cu „spontaneitatea” naturii, cu mișcarea maselor geologice, cu procesele cosmice, pe care le descoperă abstract știința. Pictorii au dreptul să creeze analogii, chipuri accesibile simțirilor noastre. Și iată – culoarea începe a pulsa ca un izvor, a fermenta ca vinul, a se mișca la fel ca o lavă de undeva, din adânc, spre noi; sau începe a crea o mișcare

fantastică a masei și a luminii, care poate fi urmărită în craterul unui vulcan. Astfel, pictorul ajunge la niște legități universale, dezvăluite, redate concret, explicit. Acestea sunt, într-adevăr, niște modele, însă modele artistice, estetice, care, fiind generalizate, au o funcție cognitivă. Dar nu numai...” (în: *Literatura și Arta*, 3 august 1978),

Printr-o analiză profundă a limbajului expresiv-plastic al maestrului se impun cercetările lui Igor Sapego, care a atestat „o îngemănare curioasă a clarității cu un substrat profund ce nu se lasă ușor descifrat” (compartimentul din cartea *Предмет и форма*. Москва, 1984, dedicat lui M. Grecu) și a surprins poziția unică a lui M. Grecu în artă manifestată prin vocația spre efuziunea plastică atât de strâns legată de perceperea lumii («Урок мастера. Перед полотнами М. Греку» în: *Искусство*, 1989, № 11/).

Aspectul mitologic al operei lui M. Grecu, abordat de Leonida Lari în sublimul text poetic (în: *Literatura și Arta*, 20 noiembrie 1986) este elucidat aprofundat de Constantin Ciobanu care scria că „maestrul Grecu, în căutarea semnificației primordiale a celor mai scumpe imagini-simboluri din viața noastră, a sondat straturile de adâncime ale conștiinței creatoare de forme, ale plaiului” (în: *Literatura și Arta*, 1 ianuarie 1987). Criticul a oferit o interpretare detaliată a picturilor multilaterale din ciclul *Porțile*, unde Grecu „manifestă o înțelegere mult mai profundă a valorilor arhetipale ale artei populare” (în: *Sud-Est*, 2006, nr. 4).

Articolul „Mihail Grecu, o Personalitate polivalentă”, scris pentru culegerea în cauză, urmărește să pună în evidență misiunea de novator a maestrului și rolul său esențial într-o perioadă dificilă, marcată de tragism. Pentru aceasta au fost utilizate reflecțiile mai puțin cunoscute din jurnalul artistului: „Da, eu tind să descopăr spiritul materiei, sufletul obiectelor... E o aspirație către universal, către absolut! Mă gândesc demult la aceste lucruri, ele vor continua să mă preocupe și în creația viitoare. Născuți în lumea obiectelor, ne dezvoltăm în lumea metaforelor și ne maturizăm în lumea concepțiilor” (1967, 9 mai). (*Михаил Греку: Живопись. О зримом и скрытом*. Сост. Т. Греку – М.: Международная конфедерация Союзов художников, 2009).

Caracteristica personalității lui Grecu capătă plenitudine grație articolului scriitorului Nicolae Popa

Mihail Grecu, poetul, care include versuri alese ale maestrului (în: *Sud-Est*, 2006, nr. 4). O valoare deosebită prezintă interviurile cu pictorul. În dialoguri cu maestrul au intrat Serafim Saca, Irina Popa, Lina Doroș, Luminița Țigîrlaș, Ludmila Șcebneva, Cecilia Melniciuc, savantul Alexandr Patașinski (Novosibirsk), criticii Boris Bernștein (Tallin), Olga Savițkaia (Odessa) ș. a.

O valoare indiscutabilă îl are compartimentul *Revelații ale artistului Mihail Grecu*, care cuprinde publicațiile pictorului despre creația colegilor de breaslă M. Gamburd, D. Sevastianov, A. Zevin, dar evocă și propriile căutări creative.

Etapele biografiei artistice ale lui M. Grecu, zidite în cronologia perindării evenimentelor, sunt completate de memoriile contemporanilor săi – scriitorii Gheorghe Vodă, Nicolae Popa; pictorii Dumitru Peicev, Vlad Manciu. Episoadele viu conturate (întâlniri, discuții, pregătirea de expoziții, vernisaje) finalizează cu amintirea lui D. Peicev, ginerele maestrului, despre catastrofa din atelierul de creație al lui M. Grecu de la 25 decembrie 1995, când s-a spart o țeavă și maestrul lupta să-și salveze pânzele, scrisorile, documentele care pluteau în apa fierbinte.

Este binecunoscut faptul că în ultimii douăzeci de ani Dumitru Peicev și fiica maestrului Tamara au depus eforturi uriașe pentru a restaura o bună parte a picturilor și arhivelor deteriorate. Pânzele renăscute îmbogățesc expozițiile dedicate activității maestrului. Din păcate, rămâne nerezolvată problema inaugurării unui muzeu „Mihail Grecu”, care ar păstra și expune lucrările sale. Despre acest fapt se vorbește în *Epilogul* cărții.

Caracterul unic al ediției este condiționat de specificul genului de artă – reflecțiile despre pictură necesitau exemple concrete, inclusiv blocul cu reproduceri color de format mare, atipic. Proiectul, susținut de către directorul Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM dr. hab. Victor Ghilaș și directorul Editurii „Epigraf” Oleg Bujor, aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale și tipărit cu contribuția Ministerului Culturii, în final și-a găsit realizarea binemeritată. Pe lângă fotografiile din arhiva personală a familiei Grecu, în carte au fost incluse 168 de reproduceri ale lucrărilor din muzee și colecții particulare.